

"סוד החשמל"

דף מתוך סדרת הספרים

לחבר בין תורת הנגלה לתורת הנסתר

פרשת בהר בחקתי תשע"ג תהא שנת גאלת עולמים.

[מותר לצלם לזיכוי הרבים].

מאמר חדש בפרסום ראשון לפרשת בהר על דרך פלפול ההלכה.

מאת הרה"ג ר' מרדכי קרליבך שליט"א מחבר הספרים 'חבצלת השרון'

מופיע בעמוד י'

מאמר 'העולם השמיני שמעל הטבע'.

פְּרָק ה'.

הפסוקים הקרויים נביא מצ"ה פרקים אמאמר 'עולם השמיני מעל הטבע' עם הוספות חדשות בנוסח אחרונה.

מובא ב'אבות דרבי נתן' (לג, ב) ר' אלעזר ור' שמעון אומרים, מים העליונים והתחתונים היו מנערין את המצריים, שנאמר "וַיִּנְעַר ה' אֶת מִצְרַיִם בְּתוֹךְ הַיָּם". וכן מצינו בזהר (בשלח נ) הַיָּם הָעֲלִיּוֹן הַתְּעוֹרָר עֲלֵיהֶם, וּנְמָחוּ בְיָדוֹ, וּמָשׁוּם כֶּן "טַבְּעוּ בַיָּם סוּף", סוף הדרגות. וכן מצינו בזהר (תיקונים מב:) "סוס ורכבו רמה בים" זה ים חמשים שערי בינה. וכן מובא ברש"י (שמות טו, ב) ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים, הינו שהחכמה העליונה ירדה למטה ממש. וכן מצינו בזהר (בשלח ס) שבקריעת ים סוף אמרו כל ישראל יחד את השירה ברוח הקדש מתוך ראיית החכמה העליונה. בארנו במאמר 'חשמל צדיק', שבקריעת ים סוף היה חבור המים העליונים השכים לים החכמה שלמעלה, עם המים התחתונים, על ידי החוט שמבדיל ביניהם. וגם כאן רואים שהחוט קשור לשמיני למים העליונים. והשפעת קריעת ים סוף באה מהמים העליונים, וירדה למטה להתחבר עם המים התחתונים דרך החוט.

כתוב (שמות יד, ב) "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירָת בֵּין מִגְדַּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַעַל צַפֹּן נִכְחוּ תַחֲנוּ עַל הַיָּם". מובא ב'ספר הלקוטים' להאריז"ל (פ' נח ע' מא) שמגדל מסמל את היסוד. נראה דלכן לפני קריעת ים סוף חנו בני ישראל "בין מגדל ובין הים", לסמל שהם עומדים להתחבר לים המסמל את השמיני, דרך המגדל המסמל את היסוד, וכן מצינו במדרש (לקח טוב' שמות יד, ב) "בין מגדל" שבו כנס יוסף כל כסף וזהב שבעולם וכו', ומשם לקחו בני ישראל כסף וזהב לרב מאד. רואים שמקום זה היה בבחינת יסוד. וכן מובא בספר 'עבד אברהם' (ע' מט) שהכתוב "לפני פי החירות" בגימטריא צ' המסמל את היסוד. וכן מובא בספר 'נפלאות מתורתך' (ערך בינה) שבינה המסמלת את השמיני מרמזת במלים "ובין הים" וכן מובא שם (ערך ביט) שהכתוב (שם טו, יד) "חיל אחז ישבי פלשת" ס"ת

זי"ת. ומבאר לדברינו דבקריעת ים סוף זכו להתחבר לשמיני ולזית. וכן צעי"ף המסמל את היסוד שנותן פרנסה

ועשירות כדבארנו במאמר 'חשמל לולב', מרמז בכתוב "לפני בעל צפן" בדלוג הפוך של שתי אותיות.

מצינו במדרש (ילקוט בשלח רל) **"וישבו ויחנו לפני פי החירות" מה היו חירות הללו וכו', לא היו מעשה אדם**

אלא מעשה שמים, ועינים להם פתוחות כמין זכר וכמין נקבה היו, דברי רבי אליעזר. רואים

שהיתה לפי החירות בחינת עינים המסמלות את החשמל, והיתה בהן בחינת זכר ונקבה המרמזים על יסוד ומלכות. וכן

חירות מרמז על השמיני שנקרא עולם החירות, דמובא בחזקוני (שמות יד, ב) לפני פי החירות פרש"י הוא פיתום

ועכשיו נקרא פי החירות על שם שנעשו שם בני חורין, ולא יכלו מצרים להרהר על חירותם של ישראל,

כדאיתא במדרש כן היה מנהגם של מצרים כל עבד שהיה בורח מרבו כיון שפגיע על פי החירות הוא

פיתום, מיד נעשה בן חורין.

מצינו בזהר (תיקונים כח:) שמקשר את הפסוק **"אז ישיר" לשמיני, דאז בגימטריא שמונה.** ומצינו במדרש (תנחומא אחרי

ט) **אין אז אלא שירה שנקרא "אז ישיר".** נראה דיש כאן רמז שהשפעת השירה באה מהשמיני שהוא בבחינת

אז, דבארנו במאמר 'חשמל עוף' שהשירה שיכת ליסוד. וכיון שהיסוד מקבל את השפע מהשמיני לכן **אז ישיר.** וכן מובא

בלק"ת להאריז"ל (בשלח ע' קמ) שהכתוב **"עזי וזמרת יה" מרמז על הקשר של השירה לשם יה, המסמל את השמיני.** וכן

אצל יוסף היסוד מצינו בחינת אז כמו שכתוב (בראשית לט, ה) **"ויהי מאז הפקיד אתו בביתו".** וכן הכתוב (שמות טו, יא)

"מי כמכה נאדר בקדש" ס"ת שיר"ה. דפסוק זה מרמז על עקר השירה שגמשכת מבחינת מי המסמלת את השמיני,

כדבארנו במאמרי חנכה. וכן שמו בגימטריא **"מי כמכה נאדר".** וכן הכתוב (שם ו) **"ימינג הו"ה נאדרי בכח" ר"ת י"ן**

דהשפעת השמן היא דרך היין. וכן "הו"ה נאדרי בכח" ס"ת ח"ה שמרמזת על חיות הקדש.

מצינו במדרש פליאה' (אות מט) **בשעה שאמרו ישראל שירה על הים לבש הקדוש ברוך הוא חלוק של**

תפארת שהיה חקוק בו כל אז שבתורה. ומבאר לדברינו דבזמן זה שרה שם החוט שגמשך מהשמיני, שהוא

בבחינת תפארת, והיה חקוק בו כל אז שבתורה, לרמז שחוט זה מתחבר לבחינת אז. וכן **אז בגימטריא בגד, דבגד מסמל**

את האור המקיף שהוא בבחינת אז, וכפי שרואים מהמדרש שמדת התפארת הנמשכת מהשמיני נמשלה לבגד, **חלוק של**

תפארת. וכן מצינו ב'תוספות' (ערכין טו. ד"ה כשם) שבגני ישראל עברו בים סוף בצורת האות ח"ת, היינו שחזרו לאותו צד

של יבשה שממנו יצאו לים. ונראה דהיה בזה רמז שקריעת ים סוף באה מהאות ח"ת שמסמלת את השמיני. וכן מובא

בספר 'תורה שלמה' (שלה) בשם רבי סעדיה גאון, שקריעת ים סוף נמשכה **שמונה** שעות. וכן מובא בספר 'פרי חיים'

שהכתוב (שמות טו, א) **"אז ישיר משה ובני ישראל" ר"ת יומ"א,** השם של מסכת יום הכפורים שבו מתחברים לשמיני. ויש

בה **שמונה** פרקים. והפרק השמיני נקרא **יום הכפורים.** וכן **יומא** מרמזת על **אמא.**

מצינו בגמרא (שבת קלג:) **תניא "זה אלי ואנוהו", התנאה לפניו במצוות, עשה לפניו ספה נאה ולולב נאה**

ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה, וכתב בו לשמו בדיו נאה, בקלמוס נאה, בלבבלר אמון,

וכורכו בשיראין נאין. והגמרא שם לומדת מזה גם על מצות מילה כלשון רש"י שם (ד"ה דלא) **יפוי מילה מצוה היא.**

נראה דנקטו מצוות אלו בדוקא, דהכתוב **"זה אלי ואנוהו" מדבר על קריעת ים סוף שהיתה חבור לשמיני דרך היסוד.**

ודברים אלו, **ספה לולב שופר ציצית, ספר תורה, דיו, קלמוס, לבבלר ומילה,** מסמלים את היסוד שמתחבר

לשמיני, **ספה לולב שופר ציצית מילה** כדבארנו במאמרים על כל אחד מהם. וכן **ספר תורה** מסמל את היסוד

שגמשך מהאמא המסמלת את השמיני, כמובא ב'פרי עץ חיים' להאריז"ל (קריאת התורה ע' שב). וכן מובא ברמ"א (י"ד רעג, ו)

שיש סופרים שמדקדקים להתחיל כל עמוד בספר תורה באות ו' וקורין לזה נוי העמודים. וכן הקלמוס והדיו מסמלים את היסוד ואת השמיני שרש היסוד, כדבארנו במאמר 'חשמל מטה'. וכן הלבלר מסמל את היסוד כמובא ב'לקוטי הש"ס' להאריז"ל (ליקוטים מעץ חיים). וכן מובא בזהר (תיקונים פט.) שהכתוב "זה אלי" בגימטריא אם, לרמז שזכו לאור של אמא בים סוף. וכן "ואנהו" בגימטריא חוטים. וכן המלה "זה" מסמלת את היסוד כמובא בספר מלאך הברית ל'בן איש חי' (פ' ראה). וכן "זה אלי" בגימטריא חמה ועם הפולל בגימטריא מטה, המסמלים את היסוד.

נראה דהשיראין נאין של ספר תורה הוא בבחינת חשמל המקיף. דבארנו במאמר 'חשמל תורה', שבתורה יש גם אור פנימי וגם אור מקיף. כמו שכתוב (תהילים קד) "עטה אור כשלמה", והפונה לאור התורה, שהוא בבחינת בגד שלמה. ולכן יש בשיראין גם חגורה, דבארנו במאמר 'חשמל חטא', שהחשמל המקיף הוא בבחינת חגורה. וכן נראה דמנשקים את השיראין של הספר תורה, דנשיקה בפה מקשרת לחשמל המקיף כדבארנו במאמר 'חטי החשמל', וכן נשיקת השיראין של הספר תורה מקשרת את האדם למקיף של התורה. וגם את נשוק הציצית והתפלין אפשר לבאר על דרך זה; דציצית ותפלין מסמלים את החשמל כדבארנו במאמר 'חשמל ציצית', ועל ידי הנשיקה בפה מתקשרים לבחינת המקיף שבחשמל.

מצינו בזהר (ויגש רח): **כאשר היוכל פותח מעינות של כל אלו שערים כלם עומדים בשמים, וכיון ששמים לוקחים כל אלו אורות שיוצאים מהיוכל, אז הוא זן ומשקה את כנסת ישראל על ידי צדיק אחד.** רואים שהצדיק יסוד מקבל את השפע מהשמים המסמלים את התפארת, והשמים מקבלים מהיוכל המסמל את השמיני. וכן מצינו בגמרא (חגיגה יב.) **מאי שמים אמר רבי יוסי בר חנינא ששם מים במתניתא תנא אש ומים.** רואים ששמים הם אש ומים דבתפארת יש את שני הקוים, גם חסד וגם גבורה. וכן שמים בגימטריא שמן דשמים מקבלים את שפע השמן.

וכן מובא ב'תורה אור' (בראשית ד.) שהכתוב "כונן שמים בתבונה" מרמז שהשמים מתקשרים לבינה המסמלת את השמיני. וכן מצינו בזהר (בראשית לא.) **שמים זה תפארת.** וכפי שבארנו שהחוטאים נמצאים בין השמים ובין הארץ. וכן מובא בספר 'כמים לים מכסים' ששמים בגימטריא יצחק יעקב המסמלים את הג' קוים שנקבלים בתפארת. וכן מובא בשם המהר"א מב'עלז צוק"ל לשים בנר מים מתחת לשמן, לרמז שהשמן והמים מסמלים חכמה ויש קשר ביניהם.

מצינו בזהר (תרומה קלז.) **"מקצה השמים מוצאו" מסוף אלו השמים העליונים הוא מוציא, מפני שבסיום הגוף הוא מוציא במקום שנפר בין זכר לנקבה.** רואים שהיסוד נמשך מהשמים. וכן כתוב (בראשית א, ח) **"ויקרא אלהים לרקיע שמים",** ורואים שהרקיע המסמל את מדת התפארת נקרא שמים. ומצינו בגמרא (חולין פט.) **ים דומה לרקיע.** ומבאר לדברינו דהרקיע מקבל את שפע הים העליון, לכן הים התחתון שמסמל את הים העליון דומה לרקיע. וכן הכתוב שנאמר על הרקיע (בראשית א, ו) **"ויהי מבדיל בין מים למים",** בגימטריא שמן דהרקיע מקבל את שפע השמן. וכן הכתוב (תהילים קד, כה) **"זה הים גדול ורחב ימים" בגימטריא שמן,** דהים שלמעלה והים שלמטה שמסמל את הים שלמעלה, הם בבחינת שמן. וכן שמיני בגימטריא לרקיע, דההשפעה לרקיע באה מהשמיני. וכן המאמר השמיני של בריאת העולם מהסוף להתחלה, הוא המאמר **"יהי רקיע בתוך המים".**

מצינו בגמרא (יומא לא. וברש"י שם) שהמים במקוה שהיה בבית המקדש בשער המים באו ממקום שנקרא 'עין עיטם', שהיה גבה מקרקע העזרה עשרים ושלש אמות. נראה דמקום זה סמל את העולם השמיני שרש החשמל של בית המקדש, לכן משם היה בא שפע המים לבית המקדש, ולכן זה היה גבה עשרים ושלש אמות כמנין חוט או חיה

שמרמזת על חיות הקדש, דמקום זה משפיע לבית המקדש דרך בחינת חוט וחייה שהם כפיכול מחברים את עין עיטם לבית המקדש. וכן מובא ברש"י (זבחים נד): שעין עיטם נקרא **מי נפתוח**. ונראה דזה מרמז על הפתח של שפע המים שבא לעולמות. ולכן משם המים הלכו **לשער המים**, המרמז על פתח המים של בית המקדש.

מובא ב'שיטה מקבצת' (ביצה יז): שהמים לים שעשה שלמה בבית המקדש היו באים מעין עיטם. נראה דלכן שלמה קרא לזה **ים**, לרמז שמים אלו מסמלים את המים שבאים מים החכמה. וכן **עיטם** בגימטריא **ים החכמה**. וכן מצינו בגמרא (עירובין יד.) **תני רבי חיזא, ים שעשה שלמה, היה מחזיק מאה וחמישים מקוה טהרה**. ומספר מאה וחמישים מרמז על שם י"ה המסמל את השמיני.

מצינו בגמרא (זבחים נד): שדוד המלך ושמואל חשבו בתחלה לבנות את בית המקדש בעין עיטם, שהוא המקום הגבה ביותר בכל ארץ ישראל, ואחר כך למדו מהפסוק **"ובין כתפיו שכו"** שבית המקדש לא צריך להיות במקום הכי גבה בבחינת ראש, אלא במקום נמוך מעט, בבחינת כתפיים. ורואים מהגמרא שם שעין עיטם הוא בבחינת ראש המסמל את השמיני ששם מקום החכמה בבחינת ראש.

מצינו בזהר (הקדמה יב): **"שרצו המים שרץ נפש חיה ועוף ועופף על הארץ"**, זו התורה שנקראת **מים**, **שרצו ויוציאו רחשה של נפש חיה, ומקום של אותה חיה ומשכו אותה למטה**. רואים שחיות הקדש נמשכים מבחינת ים, ועל ידי דבור בתורה נמשכים החיות מהים העליון שהוא התורה. וכן **"נפש חיה"** בגימטריא **סוד החשמל** דסודות התורה שהם סודות החשמל, כדבארנו במאמר 'חשמל דם', מתגלים דרך נפש חיה זו היוצאת מהמים העליונים.

וכן מצינו בגמרא (עירובין כא): שזכריה ראה את התורה שבעל פה כתובה על מגלה בגדל שמונה מאות אמות **מרבעות**. ומבאר לדברינו דהתורה נמשכת מהים העליון השיך למספר שמונה.

מובא בלק"ת להאריז"ל (מלכים א' ע' רצו) שמשל כולל בתוכו חסד גבורה תפארת, המ' היא חסד, הש' גבורה, והל' תפארת. ובארנו שהסוד כולל בתוכו ג' קוים אלו. נראה דחשמל, אותיות **משל ח'**, דהשתלשלות העולמות היא בבחינת **משל ונמשל**, שנעשית דרך חוטי החשמל שהם בבחינת **משל** שנמשך מהח' המרמזת על השמיני. ומרמז במדרש (שהש"ר א, ח) **אמר רבי חנינא משל לבאר עמקה מלאה מים והיו מימיה צונגין ומתוקים וטובים, ולא היתה ברירה יכולה לשתות ממנה, בא אדם אחד וספק [קשר] לה חבל בחבל משיחה במשיחה ודלה ממנה ושתה התחילו הכל דולין ושותין**. כך **משל למשל עמד שלמה על סודה של תורה**. רואים שהמשל והנמשל נמשלו לחבל שנקשר לחבל, ושלמה השיג את סודות התורה דרך חבל זה, כפי שבארנו במאמר 'חשמל חטא', שלשלמה היה חוט לים החכמה העליונה. וכן **משל** בגימטריא **רצועה** המסמלת את החוט כפי שבארנו במאמר 'חשמל ציצית'. וכן **מש"ל** מרמז בכתובים המדברים על המלאכים והיסוד, (ישעי' ו, ב) **"שרפים עמדים ממעל לו שש"**, (יחזקאל י, יא) **"על ראש הכרבים"**. (יחזקאל א, כ) **"והאופנים ונשאו לעמתי"** בדלוג ג' אותיות, (שמות כג, כ) **"הנה אנכי שלח מלאך לפניך"**, (בראשית א, ז) **"המים אשר מעל לרקיע"** בדלוג ד' אותיות, (שם יז, יא) **"ונמלתם את בשר ערלתכם"** בדלוג ד' אותיות.

וכן שמעתי בשם הרה"ג ר' יצחק גינזבורג שליט"א **משל** הוא משרש **שלמה**, דמשל הוא בחינת בגד שמלביש על הנמשל יותר בחיצוניות, ומסמל את יציאת האור החוצה לעולמות יותר נמוכים, וזה גם השרש של השם **שלמה** שגלה את **משלי** שלמה בחכמתו.

הוספות למאמר קץ הגאולה משנת תשע"ב עד שנת תשע"ה.
ניתן לקבל את המאמר המלא בבקשה לכתובת המייל דלקמן.

הבהרות נחוצות לשאלת רבים.

מאחר שהקץ שכתבנו מבוסס על תאריכים שנכתבו מפורש בזהר בכמה מקומות, חשוב להבהיר שתשע"ב של הזהר היא תשע"ג שלנו. כיון שהזהר הוא מדרש חז"ל, וחז"ל לא מנו את השבוע של בריאת העולם כשנה שלמה, כמו שהתחילו למנות לפני כאלף שנים לפי שיטת בעל המאור. וכן כל הרמזים שהבאנו על שנת תשע"ב תקפים לפי חז"ל גם לגבי שנת תשע"ג.

ועוד חשוב להבהיר שבזהר כתוב שבסוף תשע"ב [שהיא תשע"ג שלנו] יסתיימו ה'72 שנים של חבלי משיח ולידת משיח, ואחר כך יחל השלב הבא שהוא מלחמת גוג ומגוג, שתהיה בשנת תשע"ג שהיא תשע"ד שלנו. והזהר לא ציין מתי בתשע"ג [תשע"ד] תהיה המלחמה, בתחילת השנה, או באמצע, או בסוף, ואף שיש ראיות מחז"ל במקומות אחרים שגמר המלחמה והנצחון יהיה בסוכות, בזהר על תשע"ג [תשע"ד] לא מוזכר תאריך מדוייק. ויתכן שהמלחמה תתחיל בסוף תשע"ג [תשע"ד] והגמר יהיה בסוכות תשע"ה שלאחר מכן, וכפי שמצינו בגמרא שבשנת השמיטה יהיו המלחמות שלפני ביאת המשיח, ושנת תשע"ה תהיה שנת שמיטה. וכן הבאנו מהאריז"ל שכתב מפורש על תשע"ה שתהיה סוף הבירור, והארכנו במאמר.

גם לפני מאה שנה הדברים התרחשו באותם תאריכים. המלבי"ם [דניאל ז'] חישב את קץ דניאל על שנת תרע"ג. ומלחמת העולם הראשונה פרצה בבין המצרים של שנת תרע"ד, ועליה אמר החפץ חיים שהיא המלחמה הראשונה של גוג ומגוג. כל אלו הם תאריכים של גאולת בעיתה שהוא הזמן האחרון שמישיח חייב לבא. ואם יזכו יבא מיד.

הסתירה בדברי חז"ל אם יבא לפני הגאולה שבע גדול לתלמידי חכמים, או עניות.

הבאנו מהזהר שהגאולה תהיה מתוך דחק העניות. ונביא את דבריו: (תיקונים נג): "וימן ה' דג גדול לבלע את יונה", דא עניותא, דאיהו עצב, ונוקבא דיליה עצבון, דכורא דג נוקבא דגה, דא הוא "ויתפלל יונה אל ה' אלקי"ו ממעי הדגה", מכפנא דעניותא דמטי למעוי דישראל, בההוא זמנא "ויאמר ה' לדג ויקא את יונה", בדוחקא דדאגה דילהון דדואגין מן עניותא, מדוחקא דפקון מן גלותא, הדא הוא דכתיב "ואת עם עני תושיע". וכן מצינו במדרש (ילקוט זכריה תקסט) רבי פנחס בשם ר' ראובן חמש פעמים מקים דוד להקב"ה בספר ראשון של תהלים "קומה ה'", אמר לו הקב"ה דוד בני אפלו אתה מקימני אלה פעמים איני קם, אימתי אני קם לכשאראה עניים נשדדים ואביונים נאנקים, הדא הוא דכתיב "משד עניים מאנקת אביונים עתה אקום יאמר ה'". וכן מובא בשם הרבי מקוצק בשעה שבני ישראל יהיו טרודים מאד מדאגת הפרנסה, אז יבא משיח. וכן מובא

בפרוש הגר"א על הזהר (אחרי טז): דוחקא של תלמידי חכמים ממהר הגאולה, כמו שאמרו אגרא דכלה דוחקא. וכן מצינו בזהר חדש (תיקונים קלד): "אני ה' בעתה אחישנה" אם זכו אחישנה, ואם לא זכו בעתה, בעת ה'. מה הוא עתה, "עת לעשות לה' הפרו תורתך", ויש עת, ויש עת, "ואל יבא בכל עת אל הקדש", ועל זה אמר קהלת "עת לבכות ועת לשחוק", וסוד הדבר, מיד שיבא עת בכיה, עת דחק לישראל, מיד יהיה להם פרקו מהגלות, כמו שכתוב "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע", וכו', וסוד הדבר "בבכי יבאו", בבכי של הדלות, שכן עולה מספר בבכי כמספר דל. וכיון שראה משה את דחק הדלות לישראל, נאמר "והנה נער בכה", מיד מה כתוב "ותחמל עליו" לגאלו. וכן מובא בפרוש הגר"א על הזהר (תיקונים מזהר חדש עד, ד) שהגאולה תבא לאחר שיהיה דחק גדול לתלמידי חכמים במשך תשעה חדשים. ונביא את דבריו: על ידי גדל הגלות ימהר הגאולה, כמו שאמרו אגרא דכלה דוחקא, ולכן אמרו עד שתתפשט מלכות הרשעה על ישראל תשעה חדשים, ואז יתעבר משיח במלכות הקדשה ט' חדשים, ואז יהיו חבלי משיח עד שיתילד, והעוסקים בתורה יהיו ט' חדשים בצרה וחבלי עד שיהיו פלו חדשיו. וכן מצינו בזהר (בהעלתך קנג) יבאו ימים שיתקיים בהם ביציאת מצרים, שנאמר בה "וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא". ובגלות האחרונה אין מיתה, אלא עני, שעני חשוב כמת, לקיים בהם "והשארתי בקרבך עם עני ודל וחסו בשם ה'". להתקיים בהם "ואת עם עני תושיע". ועשירים אלו שישארו בהם, יתקיים בהם "נרפים אתם נרפים". נרפים הם בתורה, נרפים הם לעשות טובות עם בעלי תורה ואנשי חיל המסובבים מעיר לעיר ולא יחוננו. "ואל ישעו בדברי שקר", שהם משקרים ואומרים שכבד המס עליהם, ומשום זה לא יעשו טובות. וכן מצינו בזהר (תיקונים קיג) "אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רבץ", מה זה רבץ, "פי תראה חמור שנאך רבץ", שהוא לא יכול לשאת על כתפו חמרת התורה, לא יכול לשאת על המלכות בגלות, וחדלת מעזב לו, פאן הראה לקין שעתידים ישראל להיות בדחק בגלות, עני ורכב על חמור, שיהיו כחמור, שמשאו על כתפו מעל המס בגלות ומכבד המלאכה, וזהו רבץ תחת משאו בגלות, ובני קין שהיו עשירים וחזקים כמלכים בחזק רב, אמר אם תיטיב להיות שאת לעניי ישראל, שהם כבדים במשא כבד, אני אסבל את בניך בעולם ומאריך עליהם, ואם לא לפתח חטאת רבץ, לשער הגיהנום נפתחה, לטל נקמה ממך ומבניך. וכן מצינו בזהר (תיקונים כז) דחק הגלות של הערב רב את ישראל, ממהר להם את הגאולה, והרפיון שלהם מעכב לישראל את הגאולה, בגלל זה נראה למשה בלבת אש מתוך הסנה, מתוך הקוצים.

ובאמת יש סתירה מפרשת בדברי חז"ל בענין העניית בערב הגאולה. כי מצינו במקומות אחרים שאדרבה יבא שבע גדול לתלמידי חכמים לפני הגאולה. כמובא בגמרא (סנהדרין צז. וכן במסכת דרך ארץ פ"י ובכ"מ) תנו רבנן, שבוע שפן דוד בא בו, שנה ראשונה וכו', ברביעית שבע ואינו שבע. בחמישית שבע גדול, ואוכלין ושותין ושמחין, ותורה חוזרת ללומדיה. בששית קולות. ובשביעית מלחמות. במוצאי שביעית בן דוד בא. ונראה לישב שגזרת העניית לתלמידי חכמים באה מהקב"ה כדי לעורר אותם לבקש את דוד מלפם, ולצפות לישועה ולגאולה באמת מעמק הנפש. ובעקר להתחבר לפנימיות הגאולה, דרך למוד פנימיות התורה כל אחד לפי ערכו. ואותם תלמידי החכמים שעושים דברים אלו מעצמם, ואין צורך לעוררם על כך, עליהם דרשו חז"ל שיזכו לשוב גדול לפני הגאולה, כיון שהם כבר מחברים לאור הגאולה, ומי שמחבר מתחיל להגאל. והאחרים שאינם מחברים כפי שה' מצפה מהם, מטרת העניית תהיה לעוררם לכן כדי שיזכו לגאולה בחכמים. והדברים פשוטים.

הבדיחה של האדמו"ר ר' יואל מסטמאר זצ"ל

מובא מהאדמו"ר ר' יואל מסטמאר זצ"ל שאמר בדרך צחות כשהקימו את מדינת ישראל בערב שבת פרשת אמור ה' באיר תש"ח, שהמדינה מרמזת בפסוקים השייכים לאותו יום בפרשת המקלל שם ה', ששם שרש מדינת ישראל. כי פרשה זו באה לאחר הזכרת כל המועדים בפרשה. וכמו שהתורה הזכירה לאחר המועדים רמזים על המועדים מדרבנן; פרשת שמון זית למנוחה לרמז על נס חנוכה, ופרשת אפית לחם הפנים, לרמז על סעדת פורים, כן באה מיד אחריהם פרשת המקלל לרמז על ה"חג" של המדינה החדשה. ועוד הוסיף שפרשה זו היא המקום היחיד בתורה בו מזכיר "איש הישראלי". ונביא את הפרשה עם רמזים מהרמ"ז שליט"א למה שקורה היום. (ויקרא כד, ט) "ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי [ב"ן] ר"ת בגימין נתניהו, נפתלי בנט, ולפיד הוא בן אביו... ובלבני יש בן באמצע, וכן בגימטריא הליבה]. בתוך בני ר"ת בגימין נפתלי יאיר] ישראל וינצו במחנה [אותיות ציון, הינו הקלפה הציונית] בן הישראלי ואיש הישראלי: ויקב [התרגום ופרש ר"ת רב שי פירון] בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלמית בת דברי [כל ענין הלכה התחיל מועדת דברת, שבראשה עמד שלמה דברת. ואמו של יאיר לפיד שמה שולמית] למטה דן: ויניחו במשמר [נתנו להם משמרת במשרדי הממשלה] לפרש [ר"ת רב שי פירון] להם על פי ה': וידבר ה' אל משה לאמר: הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השמעים את ידיהם על ראשו ורגמו אותו כל העדה: ואל בני ישראל תדבר לאמר איש איש כי יקלל אלהיו ונשא חטאו: וקב שם ה' מות יומת רגום ורגמו בו כל העדה כגר כאזרח [התרגום כיציבא, מבחי המיצ"ב]. בנקבו שם יומת: ואיש כי יכה כל נפש אדם מות יומת: ומכה נפש בהמה [בגימטריא ב"ן, ובגימטריא הליבה, ומרמז על תארי בי איי, אייטש איי, אם איי וכן הערב רב נקראים בזהר בהמה] ישלמנה [מנסיים לפתות עם שלמונים]. נפש תחת נפש: ואיש כי יתן מום בעמיתו כאשר עשה כן יעשה לו: שבר תחת שבר עין תחת עין שן תחת שן כאשר יתן מום באדם כן ינתן בו: ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת: משפט אחד יהיה לכם [בתי המשפט]. כגר כאזרח יהיה [שיוון בנטל]. כי אני ה' אלהיכם: וידבר משה אל בני ישראל ויוציאו את המקלל אל מחוץ למחנה ורגמו אותו אבן ובני ישראל עשו כאשר צוה ה' את משה". וכן יאיר הוא לשון אריכה שמרמז על המקלל. ופרשת המקלל מסיימת את פרשת אמור שיש בה 124 פסוקים כמנין לפיד.

מצינו בגמרא (סנהדרין צז) **אמר רבי יצחק, אין בן דוד בא, עד שתתהפך כל המלכות למינוות. אמר רבא, מאי קרא "כלו הפך לבן, טהור הוא".** רואים שהמלכות שתהפך למינוות לפני הגאולה נרמזת בתורה בתבת "לבן", שהיא ר"ת נתניהו לפי"ד בג"ט. וכן לב"ן נרמז בלבני. ולברמן אותיות מר לבן. ולפיד בגימטריא נגע. [התקבל מהרה"ג ר' ציון דוד סיבוני שליט"א]. והוסיף הרמ"ז שליט"א שמינוות מרמזת על מינוס, כפי שרואים שמאז שהתחילו להתנפל ללומדי התורה יש להם מינוס וגרעון. ובמקום לעשות חשבון הנפש לעזור יותר לתורה, הם חותכים עוד מלומדי התורה כדי לצמצם, כבכול, את המינוס, ואינם מבינים שבכך הם גורמים להגדלתו הרבה יותר ה"י.

וכן כתוב על ערב הגאולה, והגאולה. (תהילים פרק נג כמנין אליהו עה"כ) **"למנצח על מחלת משכיל לדוד: אמר נבל ר"ת נתניהו בנט לפיד], בלבן אין אלהים השחיתו והתעיבו ענל אין עשה טוב: אלהים משמים השקיף על בני ר"ת בגימין, יאיר, נפתלי], אדם לראות היש משכיל דרש את אלהים: כלו סג יחדו נאלחו אין עשה טוב**

אין גם אחד [בבחינת "כלו הפך לבן"]:¹ הלא ידעו פעלי און אכלי עמי [שעושקים את הממון של ישראל] אכלו לחם אלהים לא קראו: שם פחדו פחד לא היה פחד כי אלהים פזר עצמות חנך הבשתה כי אלהים מאסם: מי יתן מציון ישעות [תשע"ו] ישראל בשוב אלהים שבות עמו [שבות עמו ר"ת וס"ת תשע"ו] יגל יעקב ישמח ישראל. ואותו פרק מופיע שוב בתהלים (פרק יד כמנין דוד) עם שנויים קלים. "למנצח לדוד אמר נבל בלבבו אין אלהים השחיתו התעיבו עלילה אין עשה טוב: ה' משמים השקיף על בני אדם לראות היש משפיל דרש את אלהים: הכל סר יחדו נאלחו אין עשה טוב אין גם אחד: הלא ידעו כל פעלי און אכלי עמי אכלו לחם ה' לא קראו: שם פחדו פחד כי אלהים בדור צדיק: עצת עני תבישו כי ה' מחסהו: מי יתן מציון ישועת ישראל בשוב ה' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל". וכן נתנהו ולפיד מרמזים בפסוק אותו מבאר רש"י על הגאולה: (בראשית טו, יז) "ויהי השמש באה ועלטה הלה והנה תנור עשן ולפיד אש אשר עבר בין הגזרים האלה". והוסיף הרה"ג ר' ציון דוד סיבוני שליט"א ש"תנור" בגימטריא שי פירון. "עבר" אותיות ערב, ומרמז על הקץ של זמן הערב של תשע"ב תשע"ה. "בין" ר"ת בגימין, יאיר, נפתלי. וכן יאיר לפיד בגימטריא פירון.

בנביא ישעיהו שנקרא נביא הנחמה, שנבא על הגאולה, יש 66 פרקים בגימטריא בן דוד. ובפרק 66 כתוב "ואל זה אביט אל עני ונכה רוח וחרד על דברי וגו'. שמעו דבר ה' החרדים אל דברו אמרו אחיכם שנאיכם מנדיכם למען שמי יכבד הוי"ה ונראה בשמחתכם והם יבשו קול שאון מעיר קול מהיכל קול ה' משלם גמול לאיביו: בטרים תחיל ילדה בטרים יבוא חבל לה והמליטה זכר: מי שמע כזאת מי ראה כאלה היוחל ארץ ביום אחד אם יולד גוי פעם אחת כי חלה גם ילדה ציון את בניה". וכן "מנדיכם למען שמי יכבד הוי"ה" ס"ת מדינ"ה.

כתוב (בראשית לה, כא) "ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה למגדל עדר: ויהי בשפן ישראל בארץ ההוא ויילך ראובן וישכב את בלהה פילגש אביר". ומתרגם יונתן בן עוזיאל ופרס למשכנה מן להלא למגדלא דעדר אתרא דמתמן עתיד דאתגלי מלכא משיחא בסוף יומיא. היינו שהמקום מגדל עדר הוא מקום התגלות המשיח, ושם תתחיל הגאולה. ומבאר הפרוש יונתן שם, שיונתן בן עוזיאל למד זאת מהפסוק במיכה (ה, ח) "ואתה מגדל עדר עפל בת ציון עדין תאתה ובאה הממשלה הראשנה ממלכת לבת ירושלים". ומבאר המלבי"ם "ואתה מגדל עדר" מסב פניו אל הר ציון הנזכר, אומר אליו, אתה הר ציון, שאתה מגדל של העדר הלז שהוא עדר הצאן הצולעה והנדחה, תחלה תהיה כמגדל של צאן, ואחר כך תהיה עפל שהוא מבצר חזק, ומפרש שזה יהיה בשלש מדרגות, תחלה בת ציון "עדין תאתה", שהגליות יתחילו להתקבץ. ואחר כך "ובאה הממשלה הראשנה", תבא ממשלה קטנה, שיהיה להם קצת ממשלה והנהגה, כמו שהיו לישראל בימים הראשונים לפני מלך מלך לבני ישראל, שהיה להם שופטים מנהיגים אותם. ואחר כך תבא "ממלכת לבת ירושלים", יהיה להם מלכות קבוע שהוא מלכות בית דוד, שאחר כך ימלך המלך המשיח בממלכה קבועה. רואים שהמקום מגדל עדר הוא השרש של המלכות דקלפה שהתחילה בארץ ישראל, שהיא השלב שקודם מלכות בית דוד. וכן שמעתי בשם הרה"ג ר' יצחק גנזבורג שליט"א ש"עפל" ר"ת עז פנים לגיהנם. ומבאר לדברינו שקדם ביאת המשיח יש חוצפה ועזות פנים. וכן מובא במלבי"ם (ירמ' לא, ו) "כנו ליעקב שמחה" תחלה ירנו על השמחה שיהיה ליעקב, ומה יהיה השמחה "וצהלו בראש הגוים", שבאחרית ימי גלותם יוסר מעליהם השעבוד, ויצהלו כי יהיו בראש הגוים, שהגוים יתנו

להם כבוד ויהיו בראשם, תחת שהיו תחלה נבזים ושפלים ביניהם, והנה יעקב הם המון עם והפחותים שבהם, וישראל הם הגדולים, והשמחה הזאת שיצאלו בראש הגוים יהיה רק ליעקב לא לישראל שהם ירצו שכונתו לציון, אבל אז בעת ההיא השמיעו והכריזו בפרסום והללו את ה' על ידי מה שתאמרו "הושע ה' את עמך" הצדיקים "את שארית ישראל" שהם רוצים בתשועה האמתית מקבוץ גלויות ושיבתם לציון, וכן יהיה אז כי ה' ישיב להם. וכן מובא בספר 'וענתה השירה' מהרה"ג ר' לוי נחמני זצ"ל על הכתוב (תהילים סט, לו) "כי אלהים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשונה: וזרע עבדיו ינחלוה ואהבי שמו ישכנו בה". שהסדר יהיה בתחלה "אלהים יושיע ציון ויבנה ערי יהודה וישבו שם וירשונה", כללית עם ישראל גם הרשעים. ואחר כך "וזרע עבדיו ינחלוה ואהבי שמו ישכנו בה". היינו רק הצדיקים יזכו לשכון בארץ ישראל. וכן מובא בספר 'צדקת הצדיק' שקודם הגאולה יהיו יהודים כמו המעפילים שהיו ביציאת מצרים, שנסו לכבש את ארץ ישראל לפני הזמן, ומדיק מלשון חז"ל שהמעפילים בזמן משה לא הצליחו, אבל המעפילים לפני הגאולה העתידה יצליחו, ונביא את דבריו. (אות מו) העפילו לעלות אף נגד רצון השם יתברך, והם לא הצליחו בזה מפני שאכלו פגה, ולכן אמר להם משה "והוא לא תצלה". נראה שעצה הוא אלא שלא תצלה, ודיק והיא, שבכל מקום דרשו ז"ל היא ולא אחרת, שיש זמן אחר שמצליח והוא זמנינו זה שהוא עקבי משיחא: כמו שאמרו ז"ל בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא, שאז הוא העת לזה.

עוד רמזים כתב לנו הרה"ג ר' אביגדור אהרנזון שליט"א אליהו התשבי בא בגימטריא תשע"ב. וכן אליהו הנביא בא ויבשר לנו גאולה בגימטריא ה'תשע"ב. וכן אליהו הנביא. אליהו התשבי. אליהו הגלעדי. במהרה יבא אלינו עם משיח בן דוד, בגימטריא בזמן האלף הששי בשנה תשע"ב. וכן נסח הברכה מנחם ציון ובונה ירושלים בגימטריא זהו בה' אלפים תשע"ב. וכן תשע"ב בגימטריא בו יבוא רוח אפינו משיח הוי"ה. ובגימטריא האב יעזור ויגן ויושיע. ובגימטריא זמן של גאולה ברחמים. ובגימטריא מהר אהוב [אהוב] כי בא מועד וחנונו כימי עולם. ובגימטריא הגאולה תבוא על ידי חסדים טובים. ובגימטריא נסח התפלה זכרנו לגאולה וישועה עם האותיות. ובגימטריא היא היא השנה של הגאולה. ובגימטריא היא שנה שבה ניגאל. ובגימטריא זמן היציאה מגלות לגאולה. ובגימטריא מלא ידיו מברכותיך. וכן ה'תשע"ב בגימטריא נסח הזמירות מבור גלות דלנו. ובגימטריא בה היא העת הפקידה לגאולה. וכן שמעתי בשם האדמו"ר מספינקא כהנא שליט"א שתשע"ב בגימטריא גאלנו גאולה שלימה במהרה. והוסיף הרה"ג ר' דוד רוטוף שליט"א שה'תשע"ג בגימטריא גאולה העתידה בדרך אהבה.

הושלמה בס"ד סדרת שיעורי וידאו במאמר הגאולה בתשע"ב 26 שיעורים ניתן להוריד בארכיון דלקמן.

הופיע מאמר הגאולה המלא והמעודכן מעומד מחדש בשנת תשע"ג, ניתן לקבל בבקשה למייל.

יצאו לאור לארכיון כולל בלבד שיעורי וידאו המראים את סדור הרש"ש על המסך ומסבירים את הכוונות של כל מעגל

השנה. פרטים בטל 026537343

חדש: סדרת שיעורי וידאו חדשה בספר סוד החשמל מהתחלה עם הוספות חדשות. ניתן להוריד בארכיון ולעקוב מידי

פעם על הוספת שיעורים חדשים.

הוקם בס"ד ארכיון לעלוני ומאמרים שפורסמו. כולל מאות שיעורי אודיו בספר סוד החשמל ובספר הזהר שעדין לא

פורסמו. כמו כן ניתן להוריד אוסף מאמרים בענין הגאולה בתשע"ב ועוד.

קישור לארכיון:

<https://docs.google.com/folder/d/0B5g5K6Iej1IiT3Z0M2NOVnJZX3c/edit>

נודה מאד לכל מי שישלח הוספות על מאמר זה לזיכוי הרבים

ניתן להזמין את המהדורה החדשה של ספר 'סוד החשמל' [5 כרכים] במחיר 80 ₪ בלבד בטל: 057310982.

או במייל fish@neto.net.il ניתן לקבל את העלון בקובץ וורד לשלוח בקשה למייל.

דרושים מפיצים להפצת חוברות ודיסקים של הוצאת הזוהר 'מתוק מדבש' לזיכוי הרבים

החומר ישלח עד הבית ללא תשלום. לפנות לאליהו 0544375705

מאמר חדש בפרסום ראשון לפרשת בהר על דרך ההלכה והפלפול. מאת הרה"ג ר' מרדכי קרליבך שליט"א מחבר הספרים 'חבצלת השרון'

[המאמר מוגש בשינויי עריכה קלים לתועלת הקוראים].

קושית ה'טורי אבן' איך עבד משוחרר חייב בקרבן בפסח הרי אין לו קרקע.

ה'טורי אבן' בחגיגה [דף ב.] הקשה קושיא מפולפלת, במה דתנן שם הכל חייבין בראייה חוץ וכו' ועבדים שאינם משוחררים, דמתוך המשנה למדנו דעבדים משוחררים חייבין בראייה, וקשה דהלא אמרו בפסחים [דף ח:]: דאדם שאין לו קרקע פטור מן הראייה, דכתיב "ולא יחמוד איש את ארצו", ומסתמא על קרקע של ארץ ישראל הקפיד הכתוב, [וכע"ז בקידושין (דף לט.) על הכתוב 'שדך' לא תזרע כלאים דהיינו בארץ ישראל], ומאחר שעבדים לא נטלו חלק בארץ ישראל לא יתכן שיתחייבו בקרבן ראייה, וצ"ע.

ויסוד דבריו שמי שאין לו קרקע בארץ ישראל פטור מקרבן ראייה, מבואר בתוס' פסחים [דף ג: ד"ה מאליה] שכתבו שיושבי חוץ לארץ פטורין מן הראייה, ובמשנה למלך [פ"א ק"פ ה"א] תמה על מקור הדין, דאף שהוא פטור משום שהוא בדרך רחוקה, מכל מקום למה יפטר מפסח שני, ובקהלת יעקב בפסחים שם הכריח מהבבלי וירושלמי שהדר בחוץ לארץ פטור מקרבן פסח ראשון ושני, וביאר ב'חשק שלמה' שהוא משום שאין לו קרקע בארץ ישראל.

האמנם יתכן שעבד משוחרר יתחייב אם יקנה קרקע, אכן עדיין יקשה לדעת ריש לקיש בגיטין [דף מה.] שהמוכר שדהו בזמן שהיובל נוהג מביא ואינו קורא דקנין פירות לאו כקנין הגוף, ואם כן אין זה נחשב שיש לו קרקע.

וכתב ה'טורי אבן' ליישב שגם לריש לקיש יתכן עבד משוחרר אם העבד נשא אשה יורשת נחלה, ולפי אלו שסוברים שירושת הבעל מדאורייתא, נמצא שהבעל יורשה, וכבר אמרו בבכורות [דף נב:]: שלמאן דאמר ירושת הבעל דאורייתא אין השדה חוזרת ביובל, ואם כן הבעל זוכה בקרקע לגמרי. ובהגהות 'אמרי ברוך' דחה ישוב זה, שהרי בירושלמי [פ"א ביכורים ה"ה] מבואר שריש לקיש סובר ירושת הבעל דרבנן, וצ"ע, אכן באמת בהגהות הגר"א גרס להיפוך, שלריש לקיש ירושת הבעל דאורייתא, ורבי יוחנן חולק.

ועוד חזר ה'טורי אבן' להקשות, שהרי אמרו בחגיגה [דף ד.] חצי עבד וחצי בן חורין פטור מן הראייה, דכתיב "יראה אל פני האדון ה'", מי שאין לו אלא אדון אחד, יצא זה שיש לו אדון אחר, וקשה דבזה שהוא חצי עבד לא יתכן שיהיה לו קרקע, ולא צריך לימוד מיוחד שהוא פטור מהראייה. שהרי בגיטין [דף מג.] הגמרא מסתפקת בחצי עבד וחצי בן חורין אם קידושיו תופסין בבת ישראל, ולא איפשטא, וכיון שאין לו נישואין, שוב קשה הרי אין לו קרקע.

וכתב ליישב בכמה פנים, א. יתכן ביובל ראשון שבזה מכירת פירות כקנין הגוף לכולי עלמא, כמבואר בגיטין שם. ב. כשגלו שבט ראובן וגד, שאין היובל נוהג כשאין רוב יושביה עליה, ואם כן מכירת קרקע היא כקנין הגוף. ויעוין בדבר אברהם [ח"א סי' ה' בהגה"ה] מש"כ ליישב. ועמש"נ בפרשת בהר [פכ"ה] בדין מתנת אב לבנו. ויעוין באמרי ברוך שכתב עוד ליישב על פי הרד"ק סוף יהושע דמתנת רבים אינה חוזרת ביובל.

מחלוקת האחרונים אם הפקר חוזר ביובל.

בהגהות 'ברוך טעם' הסתפק אם הזוכה מן ההפקר חוזר ביובל, דהנה בבכורות נתלקו בדין מתנה, לדעת חכמים חוזר ביובל כמכר, דכתיב 'תשובו' לרבות את המתנה, ולדעת רבי מאיר המתנה אינה כמכר, ואם כן יש לדון דאף לדעת חכמים לא נתרבה אלא מתנה, אבל ההפקר אינו חוזר ביובל, ואם כן יתכן באופן שאחד הפקיר קרקעו ובהו זה החצי עבד זוכה בה. וכן תירצו בקובץ שיעורים [ב"ב אות תקמ"ג] ובהגהות חשק שלמה חגיגה.

וכבר הביאו בזה את שיטת הראב"ד בפירושו לתורת כהנים פרשת בהר שהפקר חוזר ביובל, עוד הביאו בזה מה שמבואר בברוך טעם מערכת קנין פירות שאחים שחלקו אינו חוזר ביובל, גם לפי ההלכה שהם כלקוחות, מאחר שאין מחליפין

שדותיהן ביובל הרי הם מייאשים כל אחד מחלקו, וממילא **אינו חוזר ביובל משום יאוש כהפקר**, [ואף שאין יאוש מועיל בקרקע יש לומר שהרי כל שנשתקע שם בעלים מועיל יאוש].

וב'משך חכמה [פרשת בהעלותך פ"ט] נקט ששדה הפקר חוזרת ביובל, ומביא ראיה מהגמרא בפסחים [דף סו.] שמסתפקת אם פסח דוחה שבת, וכבר הקשו הרי פסח שעשו במדבר היה בשבת, ותירץ שהספק רק בזמנם שאין היובל נוהג, ואפשר להפקיר את הקרקע וליפטר מפסח, ולכן אולי אינו דוחה שבת, אך כשהיו במדבר הרי יחזור ביובל, ואין אפשרות להפקיר הקרקע. **והרשב"ם** [ב"ב דף קג.] הכריח שמתודה אדם וידוי מעשר שני אף שאין לו קרקע, כיון שהוא ראוי ליטול חלק בארץ. מה שאין כן גרים אין מתוודים לפי שלא שייך שיטלו חלק בארץ, והיינו דאין לו לגר קנין הגוף בקרקע, שהרי לא נחל חלק בארץ, ומקח אין לו בזמן שהיובל נוהג, עד כאן דברי הרשב"ם, וכתב בקובץ שיעורים שלו יצוייר אופן שיש לו לגר קרקע בקנין הגוף נפלה ראיית הרשב"ם, **יוצא מדברי הרשב"ם שאם זכה הגר בקרקע הפקר, היא חוזרת ביובל.**

וכן נראה לפי מה שדקדק בחזון איש [בכורות סי' כ"ז סק"א] מדברי הרמב"ם [פ"ד ערכין ה"א] אמנם יעוין בספר רחש לבב לחתנו של הגרע"א (סי' ט' ד"ה אמנם וסי' י' ד"ה הנה) שאין ראיה מלשון הרמב"ם לענין הפקר, די ש לומר שכוונתו לענין מתנה.

***

וביהודה יעלה [ח"ב סי' רל"ז] הביא סוגיא דבכורות, וכתב שמבואר מזה שדוקא מתנה חוזרת ביובל ולא הפקר. וביאר שמאחר שלומדים מפסוק **לרבות את המתנה, ומכר לאו דוקא, נרבה גם כל זכיית ממון כמו הפקר שיחזרו ביובל**, ובפשוטו אין לזה שום מובן, דלכאורה נראה דלא נתרבה אלא מתנה, ומנין לרבות הפקר, בפרט דהפקר ומתנה ב' חלויות חלוקות המה לגמרי.

והנראה בזה לקיים דבריו, דהנה בפשוטו המקח והמתנה אינם ב' חלויות חלוקות, דבשניהם יוצא מרשות בעלים לרשות זולתו, אכן בפרשת בהר הארכתי טובא דהמקח לחוד והמתנה לחוד, וב' חלויות חלוקות המה בעיקר מערכת הקנינים, שכן המתנה אין בה אלא קנין חפץ בלבד, ומקח וממכר אינו קנין חפץ או קרקע בלבד, אלא שיש כאן איזה חלות מקח, ויעוי"ש שנתבארו הרבה חילוקי דינים שנולדו מהנך מילי.

הלא מעתה נראה לקיים סברת היהודה יעלה, דרבי מאיר סובר שדין חזרת יובל תלוי בחלות המקח והממכר, ואילו לדעת חכמים אינו תלוי בחלות מכר, שכן גם המתנה חוזרת, וא"כ כל זכיית ממון כגון הפקר, תהיה כמו כמתנה.

***

ובחשק שלמה חגיגה שם תלה את הדבר במחלוקת ראשונים בב"מ [דף יב.] בגדר הפקר, דדעת תוס' [ד"ה ויצא] **דאין הפקר כדעת אחרת**, אכן בדברי רש"י [ד"ה זרק ארנקי] מבואר שנידון הפקר כדין מקח שיש בו דעת אחרת, וכן מפורש בנימוק"י בסברת רש"י, והובא בקצוה"ח [סי' ס"ו סק"ב סי' רע"ג סק"א וסי' שס"ב סק"א], אשר לשיטת רש"י מן הדין דהפקר הוה כמקח שהוא חוזר ביובל, עד כאן דבריו, וכן י"ל בדעת הרשב"ם והרמב"ם.

וביאור הדברים, שיסוד מצות חזרת שדה ביובל שייך רק לענין מכר או מתנה שכח זכייתו של לוקח ומקבל מכה נותן הוא דאתא, ובזה הוא שנאמר שהוא חוזר לאשר נתנו לו, אך בהפקר אין הזוכה זוכה מיד המפקיר לדעת התוס', וכל זכייתו של זוכה מכה מעשה קנינו הוא שקונה, וא"כ בזה מן הדין אין מקום למצות חזרת שדה, [ויש להקשות בזה למה שהוכיח הגרש"ש שיש אופן של קנין מצד הקונה, למה חוזר ביובל].

והנה כתב הרמב"ם [פ"ב נדרים הי"ד] שהפקר הוא כמו נדר ואסור לחזור בו, ובקצוה"ח סי' רע"ג שם כתב דנראה לפי"ז שהפקר אינו הפקעת רשות, וא"כ י"ל דהוה כדעת אחרת, וזה מכוון עם מה שהעלה בחזו"א בדעת הרמב"ם שהפקר חוזר ביובל, ואף למה שציידד בחזו"א שאם לא זכה בה אדם אין חוזר לבעלים ביובל, מכל מקום לאחר היובל אם זכה בו אדם חוזר ביובל שני לבעלים, ע"ש, והיינו משום שהוא זכה מיד בעלים.

ונראה להוסיף דבאמת יש ב' פנים של הפקר ישנם, א. מעשה הפקר, שיש בו הקנאה ודעת אחרת, ב. יאוש או אבדה מדעת, שאין כאן אלא סילוק רשות בלא הקנאה ומקח, ובשניהם ממה נפשך חוזר ביובל, שכן במעשה הפקר עצם ההפקר הוה

כמקח וחוזר ביובל, ואילו ביאוש ואבידה מדעת שאין הקנאה, בזה הרי לא יצא מרשות מפקיר עד דאתי לרשות זוכה [כמבואר בנתי"מ], וכיון שבא מרשותו יש לומר שחוזר ביובל.

***

אכן עדיין קשה, שהרי בנכסי גר שמת ואין לו יורשין ודאי הוה הפקר בלא דעת אחרת, והיה צריך להיות שלפי כולם לא יחזור ביובל, ואילו מדברי רשב"ם והרמב"ם נראה שגם הזוכה מנכסי גר שמת חוזר ביובל, והוא קשה מסברא, דלכאורה כל עיקר דין חזרת יובל היא רק למי שהוא הבעלים ומוחזק בו, פרט לגר שמת ואין לו יורשין שלא שייך כלל לדון דין חזרה, שהרי אין כאן למי להחזיר, וצ"ע.

ויש לדחוק על פי מה שכתב ב'מכל מקום' בהקדמה להרמב"ם הלכות מכירה וז"ל, הלכות זכייה ומתנה ענין העתקת דבר מרשות אחד לרשות אחר, ויש שהוא אפילו בלא דעת אחרת מקנה כזוכה מן ההפקר, שההפקר ג"כ כשזכה בו אדם נעתק מרשות כל אדם שהיו משותפים לזכות בו כל מוצאו, ובא לרשות זה ונעשה שלו, עכ"ל, ורואים שהפקר יש בו העתקת חפץ מרשות כל אדם לרשותו, ואם כן הוא יחזור ביובל להיות ברשות כל אדם.

ונמצא לפי זה שמצות חזרת שדה ביובל לא תלוי במי שזכה הזוכה מכוחו, אלא שחוזר לרשות משם בא, ולכן בגר שמת ואין לו יורשין חוזר ביובל לרשות ההפקר, וכל זה דחוק, וצ"ע ג.

פְּלוּגַת הַאֲחֵרוּנִים בְּדִין הַפָּקֵר בֵּית דִּין אִם נֶחֱשַׁב כְּהַפָּקֵר

א. ירושת הבעל ביובל. ב. מתנת שכיב מרע. ג. הפקר לתרומות ומעשרות. ד. תקנת מריש בסוכה.

בעולת שלמה ערכין [דף לא:]: נתקשה במה דמבואר בבכורות [דף נב:]: דלמאן דאמר ירושת הבעל דאורייתא אינה חוזרת ביובל, ולמאן דאמר ירושת הבעל דרבנן חוזר ביובל, וקשה אף למאן דאמר דרבנן הרי כל מה שתקנו רבנן כעין דאורייתא תקון, וביאר שכל כחן של חכמים להוציא את הירושה להעמידה ביד הבעל הוא מכח הפקר בית דין, ואין כח הבעל בירושתו יותר מכל זכייה מהפקר, והזוכה מהפקר חוזר ביובל.

וכ"ה בקוב"ש כתובות [אות ש"ב] עפ"י ד' התוס' כתובות [דף נו: ד"ה קסבר] דלמאן דאמר ירושת הבעל למאן דאמר דרבנן נחשב שאין לה עיקר מן התורה, שאינה מחמת קורבה, וביאר בקוב"ש שעיקרו הפקר בית דין, וכמש"נ.

אכן בפרשת פנחס פכ"ז פ"ה ביארתי לדברי התוס' בכתובות באופן אחר, והוא עפ"י ד' הרמב"ם [פי"ב אישות ה"א] וז"ל בקצרה, כשנושא אדם אשה יתחייב לה בעשרה דברים ויזכה בארבעה דברים וכו', ואם מתה בחייו יירשנה, אשר נראה ללמוד מדברי הרמב"ם, דירושת הבעל אינה כשאר כל דיני ירושת קרובים, אלא היא 'זכות אישות', שמיד בשעת הנישואין כבר זכה בירושתה כמו שזוכה במציאתה, ולכן אין עיקרו מן התורה.

ומעתה נראה דכוותה לענין יציאה ביובל, דכיון שהוא זכות אישות הוא ליה כעין מקח ומתנה שחוזרים ביובל, וניחא היטב מה שאמרו בבכורות דאם ירושת הבעל דרבנן הרי זה חוזר ביובל, אבל אם ירושת הבעל מדאורייתא הרי זה מדין ירושה, ואף שאין זה מדין ירושת קורבה רק מדין ירושת שארות, ויש להאריך, באופן שאין שום הכרח מסוגיא זו דכאשר חכמים תיקנו מדין הפקר בית דין יש לזה דין של הפקר.

אכן לשון הרמב"ם [פי"א שמיטה ויובל הכ"א] אבל היורש את אשתו אף על פי שירושת הבעל מדבריהם עשו חזוק לדבריהם כשל תורה ואינו מחזיר ביובל, וכבר תמה בזה בלח"מ פי"ב אישות ה"ו וצ"ע.

ובמחנה אפרים בספר הליקוטים דמקורו מב"ב [דף קלט:]: דאמרו שם דגבי יובל דטבא ליה עבדו ליה ושוייהו רבנן לבעל כיוורש ולא כלוקח, משמע דאף למאן דאמר ירושת הבעל דרבנן אינו חוזר ביובל. וכבר עמדו על כך בתוס' בב"ב שם להקשות מסוגיא דבכורות, דבבכורות מבואר דרק למאן דאמר ירושת הבעל דאורייתא אינו חוזר, והסבו כוונת הש"ס בב"ב שם כההיא דבכורות, אכן הרמב"ם פסק כסוגיא דב"ב, וכמש"נ.

הרי דמלשון הרמב"ם נראה דכל מה שירושה דרבנן אינו חוזר ביובל הוא משום שעשו חיזוק כשל תורה, משמע דעצם מה שהוא כירושה לא סגי לכך, אכן למש"כ המחנה אפרים משמע שכל יורש דרבנן אינו חוזר.
ובמאירי בב"ב שם כתב וז"ל, **אף לענין חזרה ביובל עשאוהו כיוורש והוא שהבעל שירש קרקעות של אשתו ירושה גמורה היא ואינה חוזרת ביובל וכו', תשובו איש אל אחוזתו לרבות המתנה, ומכל מקום במתנת שכיב מרע אני מסופק, ושמא הדבר תלוי במחלוקת וכו' אי מתנת שכיב מרע כירושה אצל הכל וכו', עד כאן דבריו, הרי דאם מתנת שכיב מרע אינה מתנה אלא ירושה אינו חוזר ביובל אף שאינו אלא מדרבנן, ואף גם זה משום חיזוק.**

***

בירושלמי שביעית [פ"ה ה"א] אמרו בביאור המשנה שם, **גדיש שלא לוקט תחתיו כל הנוגעות בארץ הרי הוא של עניים, ופירשו שם שקנסוהו משום שהגדיש על הלקט, וש"ט שם האם העניים צריכין לעשר שבליים אלו, ואמר ריש לקיש שהוא תלוי בפלוגתת ב"ש וב"ה בדין הפקר לעניים, ור' יוחנן אמר שמענו שהוא פטור מן המעשרות לדברי הכל משום שקנס, שהפקר בית דין הפקר, דכתיב וכל אשר לא יבוא וגו' יחרם כל רכושו וכו'.**
אשר נראה דיסוד פלוגתת ר"י ור"ל הוא בזאת, דלדעת ר"י כיון דמדרבנן הוא ליה לקט, פטור ככל לקט, דפטור מדין 'ובא הלוי' [תוס' ב"ק כח.], ור"ל סבר שלקט דרבנן אין עליו חלות שם לקט, ואך שהוא הפקר בית דין מחודש שהפקירוהו לכל העניים, וא"כ הוא ליה הפקר לעניים דתליא בפלוגתת ב"ש וב"ה, ולדעת ב"ה דהפקר לעניים ולא לעשירים אינו הפקר, א"כ דינא הוא בדין ובא הלוי דבעינן שיהא מופקר לכל, ולא סגי בהפקר לעניים.

***

בחתם סופר גיטין [דף נה:] הביא הא דת"ר בתענית [דף טז:], מאי 'ומן החמס אשר בכפיהם' דמאחר דכתיב ששבו מדרכם הרעה מה ניתוסף בהשבת החמס, אמר שמואל אפילו גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו, ובפשוטו הכוונה בזה להא דתנן בגיטין [דף נה.] דהמריש הגזול שבנאו בבירה נותן דמים לנגזל והולך לו, וזהו דקמ"ל דאנשי נינוה החמירו בזה על עצמם לקעקע כל הבירה כדי להשיב.

והקשה החת"ס, דהלא בב"ק [דף סו.] איתא דאף שבנאו בבירה שינוי החוזר הוא, ואינו קונה אלא מדרבנן מפני תקנת השבים, ובודאי שתקנה זו לישראל נאמרה, ולא לבן נח, וא"כ מעיקר הדין נתחייבו להחזירו, וצ"ע.

ונחלקו בזה רבוותא האם תקנת השבים זו נתקנה גם לנכרים, דבשפת אמת בתענית שם כתב דגם לנכרים נתקנה, ובש"ת או"ש [ח"ב סי' י"א] כתב דבאמת אנשי נינוה כדין עשו, משום דהיה זה קדם שתקנו חכמים, או דאף שתקנוהו חכמים מכל מקום לנכרים לא תיקנו [ע"ב ב"ק (דף צו.) תקנתא לעכו"ם ניקום ונעביד, אלא דהתם ישראל מפסיד, ואילו הכא מיירי בגזל נכרי מנכרי, וקדמו בזה הרמ"ע מפאנו מאמר חיקור הדין ח"ד פרק י"ג].

ובדבר אברהם (ח"א סי' א' סק"ה) חקר בדין נכרי אם חייב לקיים תקנת חכמים, והוכיח מירושת הגר (קידושין יז:) שמוציאין מיד נכרי, ועיין תוס' גיטין (דף יג: ד"ה במעמד) שנכרי שמכר במעמד שלשתם מוציאין מידו, והעיר דמה מחייב את הנכרי לקבל תקנת בית דין דידן, וצידד דמיירי כשיד ישראל תקיפה ומדינא דמלכותא, וצ"ע, ולענין מצוות וגזירות שמדברי סופרים, כתב במשנה למלך (פ"י מלכים ה"ז) שאינם בנכרי, וכ"כ הרש"ש בסנהדרין (דף נח:).

וספק זה האם תקנת מריש שייך גם בנכרי האירני הר"י פישעליס דהוא תלוי בפלוגתת האחרונים בגדר תקנת מריש, האם הוא קנין דרבנן כהפקר בית דין, או רק שחכמים החשיבוהו כשינוי וקונה מדין קנין שינוי דגזילה, דהנה במ"ב [סי' תרל"ז סקט"ו] הוכיח דגזלן יכול לברך על סוכה שזכה מדין תקנת מריש, וכבר תמהו האחרונים דהלא אף בשינוי גמור קי"ל [שו"ע סי' תרמ"ט ס"א] דאינו מברך, ועאגרו"מ [או"ח ח"א סי' קפ"ג].

ובכת"ס [או"ח סי' כ"ב ד"ה ויש] תירץ דתקנת מריש אינו קנין שינוי, אלא קנין דרבנן והפקר בית דין, וכ"כ בשער המלך [סוף הל' לולב] דמהאי טעמא מהני אף לדאורייתא, אכן בחת"ס גיטין (דף נה.) כתב דבתקנת מריש צריך שינוי קטן לכל הפחות, דמשמע שיסוד התקנה הוא שחכמים החשיבוהו כשינוי גמור, וכ"ה בתוס' ב"ק [דף סז. ד"ה אלא] שהקשו לפי שיטת ר"ת היאך מועיל תקנת מריש להכשיר מצהב"ע, הרי דמדין קנין שינוי הוא.

ומעתה יש לדון בדין תקנת מריש בנכרי, דאם חכמים החשיבוהו כשינוי יש לומר דמהני גם בנכרי [אם שינוי קונה בנכרי כדלקמן]. אך אם נימא דקנין הפקר בית דין הוא, י"ל שלא תיקנו כן לנכרי וקשה קושית החת"ס הנ"ל.

ובפירוש רבינו בחיי ויקרא (פ"ה) כתב וז"ל, בית הלל אומרים אין לו אלא דמי מריש בלבד מפני תקנת השבים, ותשובת אנשי נינוה שהעיד עליהם הכתוב 'ומן החמס אשר בכפיהם', ואמרו עליהם רז"ל גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע כל הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו, לפנים משורת הדין עשו, ע"כ, הרי להדיא בדבריו דאף בנכרי איכא להך דין תקנת השבים, והוא כמש"נ בדברי החת"ס דחכמים חידשו דחשיב שינוי.

ביסוד דין קנין שדה בזמן שהיובל נוהג

א. הפקעה ממכירת צמיתות. ב. דין חזרת שדה.

ונראה לדון במילתא חדתא, בהקדם מש"כ בחי' ר"ח הלוי [פ"א תרומות ה"י] לענין הך לאו ד'והארץ לא תמכר לצמיתות', דמלבד דין החזרה ביובל שהיא דבר המתחדש ביובל, יש עוד דין על עצם המכירה, שלא חל קנין של צמיתות המופקע מיובל, ונהי דעיקר חזרתה ביובל אפקעתא דמלכא היא, ודין יובל בשעתו הוא המחודש חזרתה לבעלים, אבל מכל מקום הרי בשעת המכירה אית בה הך דינא שתחזור ביובל, עכ"ד.

אשר נראה בזה [והאירני הרה"ג מרדכי אורלנסקי], דהנה ב' פרשיות חלוקות ישנם בתורה, א. פרשת מכירת שדה, שבזה אמרה תורה והיה ממכרו ביד הקונה אותו עד שנת היובל ויצא ביובל וגו', וזוהי מצות החזרת שדה, המוטלת אקרקפתא דלוקח, ב. פרשת היובל, בה באו הלכות היובל באיסור זריעה וקצירה וכו', ובכללה דין גאולת הארץ, ואין זה שייך לעסקי המוכר והלוקח, אלא לבטא 'כי לי הארץ'.

והנה לשון הכתובים בפרשת היובל כך הוא, **והארץ לא תמכר לצמיתות כי לי הארץ כי גרים ותושבים אתם עמדי, ובכל ארץ אחזתכם גאלה תתנו לארץ, ופרש"י ליתן לאו על חזרת שדות לבעלים ביובל, שלא יהא לוקח כובשה, והרמב"ן השיג עליו והעלה שלא זו על המוכר או על שניהם, יעו"ש, ולמש"נ הכוונה בזה, דאף דמצות החזרת שדה היא רק על הלוקח, מכל מקום לא זו מהלכות היובל הוא, ובזה אף המוכר מוזהר.**

הלא מעתה נראה, דאף דלענין הפקר אין מצות חזרת שדה, שכן מאחר שהפקיר הבעלים את שלו אין זה הזוכה זוכה מכח הבעלים, וא"כ אין בזה דין חזרת שדה למוכר, מכל מקום הפקעת קנין לצמיתות ישנו גם בהפקר, וכמאמר הכתוב 'כי לי הארץ', ובמאמר זה הופקע קנין הארץ לצמיתות, וממילא דאף במקום דליכא מצוה של חזרת שדות, עכ"ז יש כאן הפקעת זכייה לצמיתות, וממילא בטלה זכייתו ביובל.

האמנם שברמב"ן מפורש דאם התנו המוכר והלוקח שיחול הקנין לעולם המקח בטל, וכל מה שהמקח בטל ביובל הוא רק מכח דינא דאי עביד לא מהני, הרי שאין כאן הפקעת זכייה, והאירני בזה הרב הנ"ל, וצ"ע, אכן יש לדון דלמאן דאמר אי עביד מהני הרי שמזה גופא שיש איסור בתורה נאמר בזה שיש כח לעקור דין זה זה, דאל"כ אמאי לקי, הא מיהת כל שלא התנה מפורש קבעה תורה שאין הזכייה חלה אלא על היובל.

הלא מעתה נראה ליישב שיטת הרשב"ם דנמצא מדבריו דאף הזוכה בקרקע של גר שמת ואין לו יורשין אינו זוכה בה לצמיתות, וכמש"נ כן גם בדקדוק לשון הרמב"ם, ואף שאין כאן מקח או מתנה, מכל מקום אי אפשר לקנין בארץ ישראל שתהא קנין לצמיתות, כמאמר השם כי לי הארץ, ואף שאין כאן שום נידון של חזרת יובל, שהרי הגר מת ואין למי להחזיר, מכל מקום דינא שפקע קנינו ביובל ויכול לזכות שוב מיד, והדברים מחודשים מאד.

הלא מעתה שוב חזרנו לקושית הטורי אבן למה חצי עבד וחצי בן חורין חייב בראייה, הרי אין לו קרקע, וכל שאין לו קרקע פטור מן הראייה, שכן אף בזוכה מנכסי גר שמת ואין לו יורשין חוזר ביובל.

***

ונראה לדון בדבר נוסף, דהנה כתבו בתוס' עירובין [דף ע: ד"ה ת"ש] וז"ל, קסבר רבא דמכח הגר חשיב כמו יורש דהוי כרעיה דאבוה, עכ"ל, ובצפנת פענח ס"ל מ"ה כתב שכן הוא הדין מדאורייתא שכל הזוכה בנכסי הגר אין זכייתו מדין הפקר

בעלמא אלא מדין ירושה, ועפי"ז כתב בצפנת פענח [פ"ב מתנו"ע ה"ב ע' 62] דאין זה הפקר אלא שהוא כמו תפוסת הבית של כל

העולם, יעוי"ש מה שפלפל לפי"ז לענין בכורה, והדברים חדשים.

ודלא כמו שנקט הגאון מקובנא בנחל יצחק סי' ל"ט ענף ט' דכל דברי התוס' בעירובין לא מיירי אלא לענין דינים דרבנן,

דלהצפנת פענח הוא מדאורייתא, והאמנם בצפנת פענח פ"ו ערכין הי"ח בסופו הקשה על יסוד זה מהתוס' בגיטין (דף יג. ד"ה

והא) ובב"ב קמט. (ד"ה דקא) **דגר שמת כיון שפסק כוחו מן הממון אין בו דין מצוה לקיים דברי המת, ועמש"נ ליישב בפרשת**

פנחס [פכ"ז פ"ה], ועמש"נ בפרשת מקץ [פמ"ג פ"ט].

הלא מעתה שוב יש לקיים שיטת האחרונים הנ"ל **דאף בזכיייה מנכסי גר שמת בלא יורשין אינו חוזר ביובל, שכן מאחר**

שגדרי כגדר ירושה, ממילא דינו כירושה שאינו חוזר ביובל, ויש לפלפל. שוב נזכרתי מסוגיא מפורשת בב"ק [דף קי:]

דשו"ט בדין כהנים שמקבלים גזל הגר האם יורשים המה או מקבלי מתנה, ושו"ט למאי נפ"מ, ולכאורה להנ"ל היה מקום לדון

דנפ"מ לענין שאינה נקנית לצמיתות, וי"ל.

נשמח לקבל הארות והערות על המאמר במייל המערכת